

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

פענוח הערות ומראי-מקומות.

וירא שיחה ב.

פרשתינו יח, א-ה. וירא אליו יהוה באלני ממרא והוא ישב פתח-האהל פתח היום: וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה: ויאמר אלני אמ-נא מצאתי חן בעיניך אל-נא מעבר מעל עבדך: גקח-נא מעט-מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ: ואקחה פת-לחם וסעדו לבכם אתר מעברו פי-על-כן עברתם על-עבדכם ויאמרו כן מעשה פאשר דברת:

שבועות לה עמוד ב. כל שמות האמורים בתורה באברהם קדש חוץ מזה שהוא חול שנאמר (בראשית יח, ג) ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך חנינא בן אחי רבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה משום רבי אלעזר המודעי אמרו אף זה קדש כמאן אזלא הא דאמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני שכינה כמאן כאותו הזוג.

בראשית רבה מח, י. ויאמר אלני אם נא מצאתי חן (בראשית יח, ג), תני רבי חייא לגדול שפיהן אמר זה מיכאל.

רש"י ד"ה ויאמר אדני אם נא וגו'. לגדול שפיהם אמר וקראם פלם אדונים ולגדול אמר אל נא מעבר, וכיון שלא יעבר הוא יעמדו חביריו עמו, ובלשון זה הוא חל (שבועות ל"ה). ד"א קדוש הוא, והנה אומר להקב"ה להמתין לו עד שיריץ ויכניס את האורחים ואע"פ שפתיב אחר וירץ לקראתם, האמירה קדם לכן היתה, ודרך המקראות לזכר כן, כמו שפרשתי אצל לא ידון רוחי באדם, שנקמב אחר ויולד גם, ואי אפשר לומר אלא שהיתה הגזרה קדם ללדה כ' שנה, ושתי הלשונות בכ"ר:

מורכב מן פתח שהוא לשון רבים, ומן חיריק שהוא לשון יחיד, לפיכך השם שהוא קודש נקוד בקמץ, לפי שהקב"ה יחיד, ודרך כבוד אומרים לו לשון רבים שהוא כולל הכל, ומפני שכאן הוא מדבר לגדול – וקראם כולם אדונים – לכך קאמר "אדני" בקמץ, שהוא לשון יחיד, ומדבר לכלם בלשון רבים. וזה שפירש רש"י על 'וירא' ה" – 'לגדול שבהם אמר וקראם כולם אדונים', כדי לתרץ לשון "אדני" בקמץ. אבל כל זה אינו מוכרח, שהרבה מקומות מצאנו שהפתח נהפך לקמץ, בפרט בטעמים המפסיקין, שהרי המלה בניגונת רביעי.

(1 פרשתינו יח, ג. ויאמר אלני אמ-נא מצאתי חן בעיניך אל-נא מעבר מעל עבדך:

(2 גו"א. לגדול שבהם אמר וקראם כולם אדונים. פירוש הא דכתיב "אדני" דמשמע לשון רבים, מדלא כתיב אדוני בחיריק, ואחר כך אמר "אל נא תעבור" דמשמע לשון יחיד, אלא האמירה הוא לאחד, וקראם כולם אדונים, לכך אמר "אדני" בלשון רבים. ואם תאמר אי לשון רבים הוי למכתב אדני בפתח, דמשמע לשון רבים, ומצאתי (ר' רבנו בחיי) מפני שהקמץ משמע לשון יחיד וגם לשון רבים, וכן מורה הנקודה, שהקמץ הוא

דבק טוב. ויאמר אם נא: ק"ל אדני הנכתב בקמץ הוא ג"כ לשון רבים ואפ כן הוה ליה לנקוד בחירק דמאחר דאם נא מאצתי חן בעיניך הוא לשון יחיד לכן פ"ל לגדול שבהם.

הכמת שלמה לשבועות לה עמוד ב. רש"י בד"ה כתב אלף כו' דהאמצע קרא אדון כו' נ"ב ותימה דהא נקט בקרא אדני"י בקמ"ץ ואם היה קורא לאחד אדון הל"ל אדני בחירי"ק אלא לכולם קראם אדונים ולגדול שבהם אמר אל נא תעבור וגו' וכן פ"ל בחומש:

מהרש"א שם. כל שמות כו' שנאמר ויאמר אדני אם נא מצאתי וגו' ופרש"י למלאך האמצעי קראו אדון כו' והיינו מדכתיב כל הענין בלשון יחיד וג' מלאכים היו אלא שעם הגדול שבהם היה מדבר וכפרש"י בחומש אך ממה שפ"ל כאן למלאך האמצעי קראו אדון כו' נראה דנכתב אדני בחירי"ק כמו בי אדני דמתפרש בלשון יחיד אבל בחומש פרש"י לכלם קרא אדונים ולגדול שבהם אמר אל נא תעבור וגו' ולפי זה לא נשתנה כאן ונכתב אדני בקמץ כמו שמות קדושים דמתפרשו לשון רבים ע"ש רוב יכולתו ואדנותו והכא שהוא חול כתיב לשון רבים ע"ש ג' מלאכים א"ק לפירושו דהכא אמאי אצטריך ליה למימר דהוא חול דהא ודאי כיון דכתיב בחירי"ק יצא מכלל שאר שמות הקדושים והוא חול כמו בי אדוני וי"ל שלא תטעה לומר שהוא נקוד בקמץ כסברת הזוג שהוא קדש וק"ל:

של"ה פרשתינו רפ עמוד ב. אמר ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך (בראשית יח, ג). והנה נחלקו רז"ל (ב"ר מח, ט), יש אומרים לשכינה אמר ובלשון זה קודש, ויש אומרים לגדול שבהם אמר ובלשון הזה הוא חול. ויש קושיא לכל אחד מהם, למ"ד לשכינה אמר היה לו לכתוב קודם וירץ לקראתם, ורש"י כתב מה שכתב. ולמ"ד לגדול שבהם אמר והוא חול היה לו לכתוב אדני בחיר"ק תחת הנו"ן ולא בקמץ, ואין סברא לומר שהם מחולקים בגירסת הנקודה אם היא בקמץ או בחיר"ק: **ונראה** ליתן טעם שם אדני בקמץ להשכינה כמו שכתב הרב רבינו בחיי ז"ל, טעם הקמץ, להורות כי הוא די בעצמו אינו סמוך. ודאי דבריו דברי אלהים חיים, אמנם יש עוד רמז בנקודת הקמץ, כי קמץ הוא פת"ח וחיר"ק, ואם תאמר אדני בחיר"ק, אז פירושו אדון שלי. ואם תאמר אדני בפת"ח, פירושו לשון רבים אתם אדונים שלי, הרי קמץ מורכב מלשון רבים ומלשון יחיד. והכוונה, אתה אדני בהחלט, אף שיש אדונים

רבים, אתה הוא אדוני באמת ובהחלט, על כן נקרא הקב"ה אדני בקמץ כי הוא אדון האדונים כמ"ש (תהלים קלו, ג) הודו לאדוני האדונים: **ובזה** יתבאר אף אם הוא חול היה שייך בכאן לאברהם אבינו לומר אדני בקמץ, כי אף שהיה מדבר ליחיד, מכל מקום בתוך דיבור הזה היה כולל גם השנים אחרים, והא ראייה שאמר (בראשית יח, ג) אל תעבור [נא] מעל עבדך, וסיים (שם ד) בלשון רבים ורחצו רגליכם. אלא הענין לגדול שבהם אמר אל תעבור אתה ורעיך אשר עמך וכולכם אתם אדוני אדונים שלי, אבל אתה הגדול שבהם ביותר אדוני כי אתה אדון להם, ומחיבור הפת"ח עם החיר"ק נעשה קמץ, ובבחינה הזאת היה צודק שם אדני בקמץ אף כשהוא חול כאלו אמר אתה אדון לאדונים של אלה העומדים פה. ומכל מקום יש חילוק, כשקוראים להקב"ה אדני בקמ"ץ פירושו במוחלט אתה אדון על כל האדונים אשר הם במציאותם, כי אתה אדון כל העולמים. אבל בכאן לא קרא את הגדול אדון האדונים, רק על אלה שהיו בכאן שהוא אדון עליהם וגדול מהם: **והנה** למ"ד שאמר להשכינה אדני אל נא תעבור, זה היה בענין שהיה סבור שהם מלאכים, וקרא אותם בשם אדני בשם רבם הכבוד החופף עליהם כמו שכתב הרמב"ן ז"ל, וכן מצינו כמה פעמים שנקרא השליח בשם משלחו וכמו שכתב רש"י בפסוק (בראשית יח, י) שוב אשוב אליך. ובפרט יצדק מאוד בכאן היה נגלה הקב"ה לאברהם אבינו בסוד המרכבה כי היו מיכאל גבריאל רפאל שהם ממרכבה, והשכינה רוכב עליהם, והשכינה היתה שרוי על אברהם אבינו כמו שכתוב וירא אליו, ובאם הם מלאכים היה יודע אברהם אבינו שהם המרכבה ועליהם רוכב השכינה, ע"ז המתין מלדבר להשכינה שלא תעבור ממנו עד שרץ לקראתם, אז אחת דיבר ושתיים שמענו שלא תעלה השכינה ממנו ותהיה במרכבה זו נמצא השכינה במרכבה כאן: **ומאן** דאמר חול הוא, כי היה חושב אולי הם בני אדם ואז היתה הכוונה באמרו אדני בקמץ על הגדול הזה שהוא אדון האדונים אלה. והנראה מר אמר חדא, ומר אמר חדא, ולא פליגי, כי עדיין היה אברהם אבינו מסופק מה אלה אם הם מלאכים אם הם בודאי המרכבה אז קראם אדני בשם רבים כדפירשתי, ואם הם בני אדם קרא לגדול בשם אדני כדפירשתי:

פרשתינו כ, יג. וַיְהִי כִּאֲשֶׁר הִתְעַוּ אֱלֹהִים מִבֵּית אַבְרָהָם וַאֲמַר לְהַיָּהּ תִּסְדֹּף אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי עִמָּדֵי אֵל פְּלִימָקוֹם אֲשֶׁר נָבֹא שְׁמָה אֶמְרִי לִי אֵתִי הוּא:

רש"י ד"ה כאשר התעו. לשון רבים. נאל תתמה, פי הרבה מקומות לשון אלהות ולשון מרות קרוי בלשון רבים, אשר הלכו אלהים (שמואל ב ז'), אלהים חיים (דברים ה'), אלהים קדשים (יהושע כ"ד), וכל לשון אדנות לשון רבים; וכן ניקח אדני יוסף (בראשית ל"ט), ואדני האדנים (דברים י'), אדני הארץ (בראשית מ"ב), וכן בעליו עמו (שמות כ"ב), והועד בבעליו (שם כ"א). ואם תאמר מהו לשון התעו? כל הגולה ממקומו ואינו מושב קרוי תועה, כמו ותלך ותמע (בראשית כ"א), תעיתי פשה אבד (תהילים קי"ט), יתעו לכלי אכל (איוב ל"ח) – יצאו ויתעו לבקש אכלם:

3 לעיל פסוק ב. וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה:

4 בראשית ו, ג. ויאמר יהוה לא-ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשׁר והני ומו מאה ועשרים שנה:

5 שם ה, לב. ויהי-נח בן-חמש מאות שנה ויולד נח את-שם את-חם ואת-יפת:

6 פרשתנו יט, ית. ויהי כהוציאם אתם החוצה ויאמר המלט על-נפשך אל-תביט אחריך ואל-תעמד בכל-הפקר הנה המלט פרתספה: ויאמר לוט אלהם אל-נא אדני: הנה-נא מצא עבדך חן בעיניך ומגדל חסדך אשר עשית עמדי להחיות את-נפשי ואנכי לא אוכל להמלט הנה פרתספקני הרעה ומתי: הנה-נא העיר הזאת קרבה לנוס שמה והוא מצער אמלטה נא שמה הלא מצער הוא ותתי נפשי:

רש"י ד"ה אל נא אדני. רבותינו אמרו (שבועות ל"ב) ששם זה קדש, שנקמר בו להחיות את נפשי – מי שיש בידו להמית ולהחיות; ותרגמוו בבעו כען ה':

ראב"ע. אל נא אדני. חול ונקמץ בעבור שהוא סוף פסוק. ויאמר רבי שמואל הספרדי הנגיד ז"ל כי אל נא מגזרת הואיל ועל דעתי שהוא כמו לא כי כשאמרו לו ההרה המלט השיב לא כן רבותי:

משפטים כא, ד. אם-אדניו יתן-לו אשה וילדה-לו בנים או בנות האשה וילדיה תהנה לאדניה והוא יצא בגפו:

ראב"ע שם. אם אדוניו יתן לו. מצאנו אנשי לשון הקודש חולקים כבוד בתורת השמות אבל לא בפעלים. אמרו אדון גם אדונים. והוא לשון יחיד מיד אדונים קשה ובסמוכים אמרו אדוניו ולא אמרו אדונו. כי לא נמצא.

ולשון המדבר אדני שאל. ואסור לאמרו בלשון רבים. שלא יתערב עם השם הנכבד. וככה אין ראוי שיאמר לשם על לשון יחיד כמו בכינוי אדני שאל. וככה מלת אלוה אמר רבי מרינוס זו כחו לאלוהו. ולא לאלוהיו. דרך בזיון:

7 בראשית רבה פרק מח, י. ראה הערה 9.

יפה תואר שם. לגדול שבהן כו'. וסובר כמ"ד בשבועות העדות כי אדני הוא חול. דאי ס"ד דהוא קדש וקאי על הקב"ה היה לו לכתוב לאמר זה לפני וירא וירץ לקראתם:

משכיל לדוד כאן. ויאמר וכו' ד"א וכו' דלפי ראשון קשה דמהיכא ידע דאיהו הגדול שדיבר לו בלבד ואע"ג דכתבו המפרשי לפי שראהו באמצע ק' דהא קי"ל אין מכבדין בדרכים אלא בפתח הראוי למזווה ואעפ"י שהתוס' בשבת פרק במה בהמה ובברכות חילקו דהיכא שיצאו לדרך ביחד מכבדין גם בדרכין ומה שאין מכבדין היינו כשפגעו זה בזה והולכים אח"כ ביחד מ"מ מני"ל לאברהם שהללו יצאו ביחד ודלמא לא היא אלא פגעו זה בזה ולעולם אותו שבאמצע אינו הגדול אלא אחרינא דהא אין מכבדין וג"כ משום הך ספקא הי"ל לדבר עם כלם כיון דליכא לברורי מי היה הגדול לכך פירש ד"א ולר"א קשה שהפסוק מהופך ואע"פ שמביא רש"י ראייה מההיא דויולד נח התם הם שני ענינים נפרדים וכה"ג ודאי אמרינן אין מוקדם ומאוחר בתורה אבל הכא שמספר ענין א' עובדא היכי הוה א"א לומר שהפ' מהופך וכן מבואר בגמ' פ' ק' דפסחים ר"ו דכי אמרינן אין מוקדם ומאוחר בתורה הי"מ בתרי עיניי אבל בחדא עינינא מה דמוקדם מוקדם ומה דמאוחר מאוחר דאילת"ה בכלל ופרט דילמא פרט וכלל הוא ע"ש:

מהרש"א ב"מ פו עמוד ב. והיינו דכתיב אל נא תעבור מעל עבדך כו'. כתבו התוס' הכא משמע שהשכינה היתה רוצה להסתלק כו' ובפ' מפנין משמע כו' אמר להקב"ה להמתין עד שיכניס האורחים כו' ע"ש ונראה ליישב דהא פשיטא ליה לתלמודא דמה שאמר אברהם להקב"ה אל נא תעבור היינו משום שראה שרוצה השכינה להסתלק כדאמרינן הכא דאי משום שרצה אברהם לילך אל האורחים להכניסם ה"ל להקדים האי קרא קודם וירא וירץ לקראתם ומ"ש רש"י בחומש דדרך המקראות לדבר כן הוא דחוק דאמרינן פ"ק דפסחים דבחד עינינא לא אמרינן אין מוקדם ומאוחר בתורה וכן מ"ש החזקוני

דדיינינן ליה הכא במקרא מסורס אינו נכון דבתרי פסוקי כי הכא לא אמרינן מקרא מסורס וההיא דרשה דבפ' מפנין לאו משום דא"ל אברהם להקב"ה אל נא תעבור גו' אלא מהאי ענינא נדרש מדהלך מהקב"ה להכניס האורחים והמתין לו הקב"ה הדיבור עד אחר כל מעשה המלאכים שאז א"ל הקב"ה זעקת סדום וגו' והיינו ע"כ משום דגדול הכנסת אורחים כו' ודו"ק:

לקוטי שיחות חלק ז עמוד 119. ראה בסוף.

חזקוני. [חן בעיניך כמו לפניך]. אל נא תעבר מעל עבדך פרש"י לגדול שבכולן אמר וכו' ומהיכן הכיר הגדול, ראה אותן מהלכים בדרך הרב ושני תלמידיו הרב באמצע גדול מימינו וקטן משמאלו. וזה ששינינו וכן מצינו בשלשה מלאכים שבאו לאברהם מיכאל באמצע גבריאל מימינו ורפאל משמאלו. ועוד פרש"י אעפ"י שכתוב אחר וירץ לקראתם האמירה קודם לכן היתה. ואם תאמר הא אמרינן בפסחים דבחד עניינא מאי דמוקדם מוקדם ומאי דמאוחר מאוחר. אלא מאי דפרש"י הכא לא דיינינן ליה כדין מוקדם ומאוחר אבל כדין מקרא מסורס.

ריב"א. אל נא תעבור מעל עבדך. פרש"י לגדול שבהם אמר וקראם כלם אדונים. פי' חזקו' ומהיכן הכיר הגדול ראה אותם מהלכים בדרך הרב באמצע גדול בימינו וקטן בשמאלו. וכך שנו רבותינו וכן מצינו בג' מלאכים שבאו לאברהם מיכאל באמצע גבריאל מימינו ורפאל משמאלו ועוד פרש"י אע"פ שכתוב אחר וירץ לקראתם האמירה קודם לכן היתה. והקש' חזקו' הא אמר' בפסחים דבחד ענינא מאן דמוקדם מוקדם ומאן דמאוחר מאוחר. ותירץ שמה שפי' הכא לא דיינינן ליה כדין מוקדם ומאוחר אלא כמקרא מסורס. ועוד י"ל לפי מה שפי' ר"ת מאורליינש ניחא שפי' בפר' יתרו דהיכא דאיכא טעמא דיינינן ליה כתרי עניני והכא איכא טעמא דבעל כרחין כיון שאנו מפרשין שמה שכתוב ויאמר אדני הוא קדש א"כ צריך לומר מה שכתוב אל נא תעבור מעל עבדך שאמר אברהם להקב"ה שלא יעבור מעליו וימתין עד שירויץ ויכניס האורחים וא"כ צ"ל שהאמירה קודם לכן היתה:

(8) ר"פ נח. אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים הנה בדרתיו את-האלהים הטהרה-נח:

רש"י ד"ה בדרותיו. יש מרבותינו דורשים אותו לשיבת, כל שכן אלו הנה בדור צדיקים הנה צדיק יומר;

וְיִשׁוּרְשִׁים אוֹתוֹ לְגַנְאֵי, לְפִי דוֹרוֹ הֵנָּה צְדִיק וְאֵלוֹ הֵנָּה בְּדוֹרוֹ שֶׁל אַבְרָהָם לֹא הֵנָּה נִחְשָׁב לְכֻלּוֹם (סנה' ק"ח):

פרשתינו כא. לג. ויטע אשׁל בכאָר שׁבע ויקרא-שׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עוֹלָם:

רש"י ד"ה אשל. רב ושמואל, חד אמר פרדס להביא ממנו פרות לאורחים בפסעודה, וחד אמר פנדק לאכסניא וכו' כל מיני פרות. ומצינו לשון נטיעה באהלים, שנגאמר ויטע אהלי אפדנו (דניאל י"א):

(9) בראשית רבה פרק מח, י. ויאמר אדני אם נא מצאתי חן (בראשית יח, ג), תני רבי חזקא לגדול שפקהו אמר זה מיכאל.

(10) רש"י לב"ר. ויאמר אדני אם נא מצאתי חן וגו'. תני ר' חייא למלאך הגדול שביניהן זה מיכאל כדגרסינן במסכת שבועות כל שמות האמורים באברהם קדש חוץ מזה שנאמר אדני אם נא מצאתי חן וגו':

(11) דברי דוד. ושתייהן בב"ר. בב"ר שלפנינו אין שם רק לשון אחד, לשון חול, ואולי ט"ס הוא ויש שם חסרון ואפשר שמש"ה כתב רש"י ששתייהן בב"ר לגלות החסרון שישנו שם:

מזרחי כאן. ושתי הלשונות בב"ר. לאו אשתי לשונות דויאמר ה' לא ידון רוחי ויאמר אדני אל נא תעבור שבאו מאוחרות וצריך להיותן מוקדמות קאמר דאלה הלשונות אינן בב"ר אלא בסדר עולם וכן כתב רש"י בפרשת בראשית גבי והיו ימיו מאה ועשרים שנה אלא אשתי לשונות דלשון קדש ולשון חול ואף על פי שהלשון שמפרש אותו קדש אינו מפור' בב"ר מ"מ מלשון כיון שראה השכינה ממתנת אותם ידע שהם בני אנשים הגונים שכתב גם והנה שלשה אנשים למדנו זה:

ב"ר שם ט. אמר עד שלא מלתי היו העוברים והשבים באים אצלי, אמר לו הקדוש ברוך הוא עד שלא מלתי היו בני אדם ערלים באים, עכשו אני ובני פמליא שלי נגלים עליך, הדין הוא דכתיב (בראשית יח, ב): וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, וירא בשכינה, וירא במלאכים. אמר רבי חנינא שמות חדשים עלו מביב. ריש לקיש אמר אף שמות מלאכים מיכאל רפאל וגבריאל. אמר רבי לוי אחד נדמה לו בדמות סדקי, ואחד נדמה לו בדמות ננטי, ואחד בדמות ערבי, אמר אם רואה אני [כיון שראה ה-] ששכינה מממתנת עליהם אני יודע שהן בני אדם גדולים, ואם אני רואה אותן חולקים כבוד

אלו לאלו, אני יודע שהן בני אדם מהוגנים, וכינן שראו אותן חולקין כבוד אלו לאלו, ידע שהן בני אדם מהוגנים. אמר רבי אבהו אהל פלן של אבינו אברהם מפלש הנה, רבי יודן אמר פקדין דרומילוס, אמר אם אני רואה אותן שהפליגו את דרכם להתקרב דרך פאן, אני יודע שהן באים אצלי, כינן שראו אותן שהפליגו, מיך ויך לקראתם מפתח האהל וישפחו ארצה.

יפה תואר שם. אם רואה אני ששכינה ממתנת כו'. ומפרש וישא עיניו וירא מלשון ולבי ראה וגו' מהוראת עיון והתבוננות. כי התבונן עליהם לדעת מי ומה המה ולפ"ז חולק הוא על הדרש וירא בשכינה:

שבועות לה עמוד ב. שבועות לה עמוד ב. כל שמות האמורים בתורה באברהם קדש חוץ מזה שהוא חול שנאמר (בראשית יח, ג) ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך חנינא בן אחי רבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה משום רבי אלעזר המודעי אמרו אף זה קדש כמאן אזלא הא דאמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני שכינה כמאן כאותו הזוג.

מסכת סופרים פרק ד הלכה ו. כל השמות האמורים באברהם קודש חוץ מאחד שהוא חול שנא' (שם יח) ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך וי"א [קודש] (שם כ) ויהי כאשר התעו אותי אלהים ר' חנינא אחיו של ר' יהושע אומר קודש שאלולי אלהים כבר התעו אותי:

15 רמב"ן כאן. אל נא תעבר מעל עבדך עם כל אהד ידבר פדך פל התורה, "ושמרתם את (כל) תקתי (ועשיתם אותם) ערות אביה וערות אמה לא תגלה" (ויקרא יח ה ז), "ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה" (שם יט ט), "ובקשיתם משם את ה' אלהיך ומצאת פי תדרישנו בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים ד כט), ורב משנה התורה פו, והפך מזה "ראה אנכי נותן לפניכם היום" (שם יא כו). ורבתינו אמרו (ב"ר מח ו), לגדול שפיהם אמר. וגם זה יתכן, שאמר לגדול אל נא תעבר, ואתה ורעה אשר ישארו עמה תרחצו רגליכם. והנכון בעיני שקרא את כלם אדונים ופנה אל כל אהד ואהד, לראשון אמר אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר, וכן אמר לשני, וכן אמר לשלישי, לכל אהד בפני עצמו יתחנן, אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך וינח נא מעט מים ורחצו רגליכם פלכם. וזה דרך מוסר וכבוד מרב תפצו להתנדב עמכם. והנה הכיר בהם שהם עובדי דרך ואין תפצם ללון שם, ולכן לא בקש מהם רק שישקח מעט מים לרחץ רגליהם מעט מפני החם, למת מים

קרים על נפש עיפה, וישענו תחת העץ לרוח היום, לא יבואו באהל ובמשכן:

17 בחיי כאן. ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך. על דרך הפשט קרא את כולם אדונים ואמר לגדול שבהם אם נא מצאתי חן בעיניך, וכל הענין. וזה הפירוש לדעת האומר כי הוא חול. אבל מפני שמצאנוהו קמוץ בכל הספרים יש לנו לומר שהוא קדש וקראם בשם רבים.

20 שבת קכז עמוד א. אמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה, דכתיב: "ויאמר ה' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו'

רמב"ן לעיל פסוק ב. וטעם נצבים עליו שהיו עומדים לנגדו מסתפלים, פלשון "הנצב על הקוצרים" (רות ב ה), "משרי הנצבים" (מלכים א ה ל), ולפי שהוא יושב והם היו עומדים ורואים בו אמר "עליו", וזה טעם "וירא ויך לקראתם", פי פאשר ראה אותם עומדים נגדו ולא היו הולכים לדרכם, רץ לקראתם להביאם אל ביתו. וטעם "מפתח האהל", להגיד שהיה עדין יושב שם אחרי הסתלק ממנו מראה השכינה. ויתכן שיהיה "עליו" על האהל, שהיו קרובים אליו מן הצד האחר שלא כנגד הפתח, והיו שם נצבים ולא היו מתקרבין אל אברהם, כטעם "חונים על הים" (שמות יד ט):

21 פרש"י לעיל פסוק ב. והנה שלשה אנשים. אהד לבשר את שרה ואהד להפך את סדום ואהד לרפאות את אברהם,

נדריים לט עמוד ב. אמר רבי אהא בר חנינא: כל המבקר חולה, נוטל אהד מששים בצערו. אמרי ליה: אם פו ליעלון שיתין ולוקמוה! אמר ליה: כעישורייאתא דבי רבי, ויבן גילו.

פרש"י פסוק ב. וירא. מהו וירא וירא שתי פעמים? הראשון כמשמעו והשני לשון הבנה, נסתפל שהיו נצבים במקום אהד והבין שלא היו רוצים להטריחו, ואף על פי שיודעים היו שצא לקראתם עמדו במקומם לכבודו, להראותו שלא רצו להטריחו, וקדם הוא ויך לקראתם, בבבא מציעא, כתיב נצבים עליו, וכתיב ויך לקראתם? פד סזיהו דהנה שרי ואסר פרושו הימנו, מיך ויך לקראתם:

25 פרש"י בראשית ג, ח. וישמעו. יש מדרשי אגדה רבים ויכר סדרים רבותינו על מכוונם בב"ר ובשאר מדרשות; ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא ולאגדה

המִישָׁבֶת דְּבָרֵי הַמִּקְרָא דָּבָר דְּבוּר עַל אֶפְנָיו: וישמעו.
מה שִׁמְעוּ? שִׁמְעוּ אֶת קוֹל הַקֶּב"ה לְשִׁמְעָה מִתְהַלֵּךְ בְּגוֹן:

(ג) לויטן פי' הנ"ל קומט אויס, אָז
 „וויאמר גוי” איז בדוגמת דעם רופא
 הראשון וואָס האָט אָנגעזאָגט „אל תאכל
 צונן כו'” סתם. אָבער רש"י איז דאָך
 מפרש אין פסוק ויאמר גוי „שלא ימות
 כדרך שמתו בניו י”.

רא"ם שם). שם, מזו. ועוד **], כשהפרשיות
 הן שלא כסדרן, מפרש רש"י שאין מוקדם
 ומאוחר בתורה. ומדלא פירש כן כאן, מוכח
 שלפי פירושו, הכתובים כאן הם כסדרן.

(14) וכמו שהקשה בלבוש כאן.
 ומה שתירץ ש„וויאמר” הוא לשון עברי,
 שכבר נאמר לו בתחלה (לפני מות שני בני
 אהרן) הציווי „ואל יבא גוי”, ועכשיו (אחרי
 מות שני בני אהרן) הוסיף „ואל ימות גוי”
 — צע"ג:

(א) „וויאמר” בכל מקום מורה על אמירת
 ענין חדש, ולא „שכבר אמר”. ומה שמוכיח
 מ„וויאמר” שבפ' וירא (יח, ג), ובפ' ח"ש
 (כד, כג), הרי אדרבה — בפרש"י שם איתא
 להדיא להיפך.

(ב) לפי פירושו ב„וויאמר גוי ואל יבא”,
 שכבר אמר לו שידבר אל אהרן שלא יבא
 צריך לפרש (כמ"ש הוא עצמו) „וכאילו אמר
 הכתוב שני פעמים ואל יבא” — והוא דחוק
 ע"פ דרך הפשט. ובפרט שבפרש"י לא נזכר
 זה כלל, אפילו לא ברמז.

... עבדך” — מעין מאמר קצר מוסגר ורק
 דרך אגב).

ועד"ז הוא גם בפ' שמות שם (אף שלכאור
 רה הוא יתרה מהנ"ל — דהוא במקרא אחד),
 שלכן מדייק רש"י בלשונו „אין מוקדם ומאו
 חר מדוקדקים במקרא” (ולא כבהנ"ל —
 „בתורה”).

משא"כ בנדו"ד, אין מקום לומר שהדיבור
 „אחרי מות גוי”, שבא בהוספה על האמירה
 „דבר גוי ואל יבא גוי” (ובפרט שהדיבור
 „אחרי מות גוי” בפ"ע אין לו שום פירוש,
 וכל ענינו הוא הוספת טעם וזירוז להציווי
 „ואל יבא”) — יהי כתוב לפני „וויאמר
 גוי”.

** בפסחים שם הכוונה ב„בתרי עניני”
 הוא לשתי פרשיות, כדפרש"י שם. אבל בדרך
 הפשט, גם במקראות הסדורים בפרשה אחת,
 באם הם שני ענינים שונים — אין מוקדם
 ומאוחר.

שווער צו זאגן אָז רש"י (וואָס איז
 מפרש פשוטו של מקרא) זאָל עס אָזוי
 לערנען — ניט זאָגנדיק דאָס בפ"י
 רוש י”.

(13) ואף שאין מוקדם ומאוחר בתורה —
 הרי [נוסף לזה אשר אפי' בדרך ההלכה
 כלל זה הוא רק „בתרי עניני” (פסחים ו, ב).
 וכן מוכח מפרש"י * ח"ש כד, כג (וראה

* בגליון הש"ס שם: „עיין ברש"י בחו'
 מש בראשית ו, ג. יח, ג. שמות ז, כ”.
 ולכאורה (כוונתו בזה, ש)לפי זה מוכח
 דלפרש"י עה"ת, כלל זה הוא גם „בחד
 עניינא”. אבל קשה לומר בלימוד מקרא
 כפשוטו — שזהו דרך פרש"י עה"ת —
 ד(אפילו בחד עניינא) אין מוקדם ומאוחר
 (ובפרט שאפילו בלימוד ע"ד ההלכה יש
 מוקדם ^{בחד עניינא} עניינא. וכלפי לייא) ולכן עכצ"ל
 דאין זו הוכחה (וראה שוה"ג שלאח"ז), כי
 הפסוק „ויהי נח גוי ויולד נח גוי” (בראשית
 ה, לב) בא בהמשך לסדר הדורות שמאדם
 ועד לבני נח. ואחרי שמספר ומונה כל
 דורות אלו, מתחיל לספר (ובקפיטל אחר)
 ענין חדש — ענין המבול: „ויהי כי
 החל האדם גוי ויקחו להם נשים גוי לא
 ידון רוחי גוי”. וא"כ ה"ז תרי עניני;
 בפ' וירא (יח, ביג), מה שמקדים הכתוב
 „וירץ לקראתם” ל„וויאמר גוי” לפירוש השני
 שברש"י (אף שהם בחד עניינא) הוא, כי
 כשראה אברהם שלשה אנשים נתעורר מיד
 לרוץ לקראתם, אלא שמקודם לזה הוזקק
 לומר להקב"ה שימתין לו, ולכן אי"ז שייך
 לענין „אין מוקדם ומאוחר”. ועפ"ז מתורץ
 מה שרש"י אינו כותב לשון (קצר) זה, כ"א:
 (א) „ודרך המקראות לדבר כן” (ב) זקוק
 לראי' ע"ז ממק"א. ג) מאריך ובאריכות גדולה
 „כמו שפירשתי אצל לא ידון וגוי”.

(ואף שבלא ידון כותב „אין מוקדם ומאוחר
 בתורה” — זה עצמו שבפ' וירא אין מעתיק
 לשון זה ומכריח פי' בלא ידון בשינוי
 מההכרח שעל אתר, מוכיח שפירושו (בזמן
 אמירת לא ידון —) אחד הוא וכמו בפ'
 וירא, אבל ההסברה — שונה היא מס"פ
 בראשית לר"פ וירא וכאו"א מוכרחת במקור
 מה. ואכ"מ.

ועוד בפ' וירא (ועיקר) ד„וויאמר” עכצ"ל
 דקאי גם על „יוקח נא” (שהרי לא נאמרה
 בו אמירה בפ"ע), ואם כן התיבות „אד'